

4 § Privat lokalradio m.m.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1992/93:KU15 Privat lokalradio m.m. (prop. 1992/93:70).

Anf. 67 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Herr talman! En gemensam strävan har länge varit att lösa vissa för vår demokrati viktiga frågor i bred enighet. Yttrandefrihetsgrundlagen och beslutet om den reklamfinansierade marksända TV-kanalen är exempel på detta. Det är därför förvånande och oroande att regeringen inte har gjort några allvarliga försök att nå en bred enighet kring lokalradiofrågan.

När det gäller den reklamfinansierade marksända TV-kanalen lade, sommaren 1991, de då i riksdagen representerade partierna i stor sämja fram ett förslag om vilka regler som skulle gälla för den fristående reklamfinansierade markbundna TV-kanalen. Röster, bl.a. från Folkpartiet, höjdes för att det var dags att bereda och, underförstått, nå konsensus om den reklamfinansierade kommersiella radions villkor.

Ett val stod för dörren. Valarbete förestod för alla inblandade, och radiofrågan sköts upp till efter valet. Landet fick en borgerlig regering med en folkpartistisk kulturminister, som deklarerade offentligt att hennes specialintresse var mediefrågor. Hösten gick utan att något hände. Fram på vårkanten, i mars närmare bestämt, efterlyste Socialdemokraterna i en interpellation i riksdagen en radioberedning. Våren och en stor del av sommaren förflöt.

I augusti sammankallades en beredning som arbetade under tidspress, för att inte säga under tidsnöd. Mycket riktigt hann ingen överenskommelse mogna fram. Den proposition som under hösten lades fram för riksdagen var också den ett hastverk, full av motsägelser och ologiska resonemang -- en proposition som vi socialdemokrater stämplade som otjänlig som grund för ett riksdagsbeslut.

Kulturutskottet fick propositionen för yttrande. En majoritet bestående av borgerligheten -- där räknar jag in Ny demokrati -- gjorde i december om propositionen på många vitala punkter.

Nu var det riktigt bråttom. Den nya lagstiftningen skulle helst träda i kraft den 1 januari. De flesta ändringsförslagen hade bäring på vår yttrandefrihetslagstiftning. Det ankommer på konstitutionsutskottet att vårda sig om grundlagarna och att ha hand om radiolagstiftningen. Utskottets kansli fick i all hast utarbeta förslag till de lagtextändringar som föranleddes av kulturutskottets yttrande.

Socialdemokraterna, främst med instämmande från Centern, drev igenom ett beslut att skicka lagändringarna till Lagrådet för yttrande. Därefter skulle radiofrågan i sedvanlig ordning sakbehandlas. Så mycket till sakbehandling blev det nu inte. Den hastigt hopkomna kompromissen på den borgerliga kanten skulle inte tåla så mycket saktidssamtal förrän en del svagheter skulle bli alltför uppenbara. Kompromissförslaget att medge rätt att överklaga alla vitesförelägganden är ett paradexempel på detta.

Den socialdemokratiska utgångspunkten har varit att kommersiell radio skall finnas. Det har talats om att vi socialdemokrater vill förhålla frågans lösning. Men detta är ingalunda sant. Vi har velat ha den grundligt beredd och helst att man skulle ha uppnått konsensus mellan riksdagspartierna i denna fråga. Reklamradio utgör ingalunda något hot mot Sveriges Radios högtstående kvalitet på verksamheten -- om den inte inkräktar frekvensmässigt på Sveriges Radios verksamhet så att hörbarheten försämras och införandet av den digitala tekniken försvåras.

Herr talman! Dagspressens annonsintäkter, som i vissa fall kan göra andrahandstidningarnas situation mer prekär, berörs inte alls. Vi har krävt att dagspressens situation mer ingående skall analyseras. Vi anser också att propositionen inte skulle ha avfärdat andra och kompletterande möjligheter att fördela sändningstillstånden så lättvindigt som kulturministern nu gör. Även om regeringen stannat för det rena auktionsförfarandet, dvs. att pengar skall vara det enda utslagsgivande, visste man på förhand att detta skulle stöta på absolut motstånd från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Yttrandefriheten skall enligt vår mening inte kunna vara till salu.

En annan fråga som behandlas i propositionen, och som har fått en helt otillfredsställande lösning, är den om åsiktsreklamen och reklamen som riktar sig till barn.

I riksdagen har Folkpartiet varit varm förespråkare för att konsekvensanalyser skall finnas med i regeringsförslagen. När kulturministern var ledamot i konstitutionsutskottet drev hon energiskt denna fråga. Var finns konsekvensanalysen i hennes proposition som vi behandlar i dag?

Herr talman! Jag förväntar mig inga märkvärdigheter från den kommersiella radion. Jag förväntar mig ingen valfrihetsrevolution, som dess mest hängivna anhängare gärna gör gällande. Lokal information av ganska trivial karaktär varvad med musik av än mer utslätad art kommer att bli det vanliga. Det blir intressant att se om organisationslivet, politiska partier och arbetslivsorganisationer förmår profilera sig i mediebruset.

Fru talman! Märkliga och felaktiga rykten har cirkulerat att vi socialdemokrater har velat begagna oss av den s.k. uppskovsparagrafen för att fördröja lagen. Det är felaktiga rykten. Vi socialdemokrater tar avstånd från att använda uppskovsinstitutet för sådana syften. Vi har tvärtom medverkat till att utskottet höll sammanträden om detta ärende redan den 20 januari och den 9 februari.

Vi socialdemokrater är medvetna om att det råder ett tillstånd där nuvarande lag åsidosätts och att många privatradiostationer tjuvstartat sina reklamsändningar och att man hoppas på att undgå rättslig påföljd för detta. Men vi anser -- och detta är ett krav -- att riksdagen skall föreläggas genomarbetade förslag att utgå från. Det är inte en uppgift för riksdagens ledamöter, de flesta utanför konstitutionsutskottet, att snabbt snickra ihop ett genomgripande omgjort förslag, så genomgripande omgjort att det kan betraktas som nytt. Som jag tidigare har nämnt fick konstitutionsutskottets kansli i all hast försöka bringa reda i förslaget.

Konstitutionsutskottet -- och här talar jag för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet -- tycker att detta är ovärdiga former att arbeta under. Vi anser därför att propositionen skall avslås. Vi menar att regeringen bör tillsätta en parlamentarisk utredning, med uppgift att skyndsamt lägga fram ett nytt förslag.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservation som fogats till detta betänkande.

Anf. 68 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! I propositionen föreslås att privata

reklamfinansierade ljudradiosändningar tillåts fr.o.m. årsskiftet. Det är meningen att självständiga, lokalt förankrade radiostationer skall främjas.

Varje sändningstillstånd skall innebära rätt att bedriva sändningar inom ett särskilt sändningsområde. Antalet sändningstillstånd skall anpassas till efterfrågan på sändningsmöjligheter.

Det sägs dessutom att sändningstillstånden skall begränsas så till vida att den som redan har ett tillstånd att sända lokalradio inte skall kunna få ännu ett tillstånd. Tillståndstiden skall vara åtta år.

Om det skulle finnas flera behöriga sökande till ett ledigförklarat sändningsområde skall man hålla auktion på sändningstillståndet. I förslaget sägs det också att program som har framställts särskilt för den egna verksamheten skall sändas under minst en tredjedel av sändningstiden per dygn.

Det här, fru talman, kan kanske tyckas acceptabelt av den som läser förslaget och som är tämligen oinitierad när det gäller hur marknaden ser ut på det här området. Men det förutsätter dels att man inte funderar över vad som inte står i lagförslaget, dels att man inte bryr sig om hur verkligheten på etermediaområdet nu ser ut, innan lagen träder i kraft. Vi i Vänsterpartiet anser att det här förslaget är fullkomligt oacceptabelt.

Under arbetet med den privata lokalradion, vill jag påstå i alla fall, har hänsyn tagits endast till de intressenter som redan finns på det privata mediaområdet. De eventuella lyssnarna, har inte kunnat påverka förslaget. Lyssnarna är naturligtvis inte någon enhetlig grupp. Men de som har deltagit i debatten kring lokalradion, och som exempelvis har varnat för reklam som riktas ensidigt till barn, de som har velat värna om den lokala förankringen och produktionen, de som har oroat sig över mediakoncentrationen över huvud taget, de som har velat värna om en privatradio som inte enbart sänder skvalmusik, osv. har inte haft någonting att sätta emot. Det skulle i stället till varje pris "klämmas fram" ett tillstånd för privata reklamfinansierade radiosändningar.

Vi i Vänsterpartiet menar att det föreliggande förslaget har så stora brister att det inte ens går att lappa vidare på. Förslaget måste omarbetas från grunden.

Låt oss bara ta frågorna om ägandet, självständigheten och den lokala förankringen, som

ju skall vara en huvudprincip för privat lokalradio. Det är begrepp som ständigt lyfts fram, och som man försöker hålla levande.

Tidningar skall ju inte kunna äga privat lokalradio. Men det finns ju tidningar som redan i dag sänder genom bolag, dvs. har skaffat sig sändningstillstånd. Det sker visserligen under närradions täckmantel, men vem tror, fru talman, att det här kommer att upphöra i och med den nya lagen om privat lokalradio? Vänsterpartiet tror inte det.

Hur skall man kunna bedöma om de programpaket som produceras på ett håll, som distribueras ut till olika sändare, och som sänds av flera stationer samtidigt är lokalproduktion eller nätverksbildning? Det vet vi inte, och det finns ingenting i lagförslaget som säger huruvida det skall bejakas eller motarbetas.

Vad kommer att hända med alla dem som i dag sänder privatradio i närradions namn? Kommer de att fortsätta med att strunta i att skaffa eget sändningstillstånd? Det finns ingenting i det här förslaget som säger att sådana sändningar effektivt kommer att motverkas. Det finns inte heller någonting som säger att nätverksbildning kommer att motverkas.

Det är nog så att vi politiker, och riksdagen, egentligen är grundlurade från början till slut när det gäller det här förslaget. Jag tror inte att meningen har varit att den privata radion skall vara lokalt förankrad, att nätverksbildningar skulle kunna förhindras och att en stor del av programproduktionen skulle vara framställd av resp. lokalt förankrad station.

Det har nog inte heller varit meningen att närradions grundläggande idé att vara en föreningsdriven icke-kommersiell radio skulle bevaras även i framtiden. Självfallet har meningen aldrig heller varit att förhindra åsiktsreklam och att skapa effektiva sanktionsmöjligheter för organiserad rasism och annan främlingsfientlig verksamhet, vilket inte heller har påståtts i förslaget. Meningen har inte heller varit att begränsa reklam som riktar sig till exempelvis barn.

Fru talman! Om regeringen hade insett att detta förslag inte var helt lyckat hade regeringen faktiskt kunnat gå en medelväg. Man skulle ha kunnat föra resonemanget: det är bättre att få en lag om tillstånd med en extremt kort tillståndstid än att vara utan lag på det här området. Man skulle då

efter exempelvis två år kunna göra en utvärdering och komma åter med ett bättre förslag.

Men så är det inte, tvärtom. Under resans gång har tillståndstiden hela tiden förlängts. I liggande förslag är en åttaårig tillståndstid föreslagen. Det är, som jag ser det, helt absurt att låsa fast sig för en åttaårsperiod, som det här förslaget innebär -- med alla dess brister. Det är, som man i södra Sverige brukar säga, sannerligen hialöst med en så lång tillståndstid.

Fru talman! Vänsterpartiet yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen. I våra meningsyttringar har vi markerat att vi ställer oss bakom den.

Slutligen, fru talman, är det väl inte så vanligt att man i denna talarstol talar om känslor. Men jag undrar hur man känner sig i Centerpartiet i dag. Centerpartiet vill ju framhålla vikten av den lokala förankringen för privatradion. Radioprogrammen skulle ju vara lokalt producerade, osv. Hur känner ni i Centerpartiet er i dag, ni som inser vart förslaget bär hän? Mår ni särskilt väl? Jag undrar också hur ni, som inte inser vad förslaget kommer att innebära, utan som tror att förslaget är bra, kommer att känna er om några månader eller om några år när ni ser konsekvenserna. Men det kanske jag inte kan få något svar på i dag. Vi får vänta och se.

Anf. 69 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! De senaste 20 åren har vi upplevt en revolution på radio- och TV-området.

I slutet av 1970-talet infördes närradion av den borgerliga regeringen. Det var första gången som monopolerna för radio och TV naggades i kanten. Vi har fått satellitsända TV-program som har gjort det möjligt för oss att få information och upplysning från hela världen. Vi har upplevt kabel-TV:s utbyggnad i Sverige, och vi har en enorm rikedom i vårt mediautbud. De rikliga TV-satellitprogrammen har bidragit till att avdramatisera reklamfrågan i Sverige, och 1991 kom då den svenska reklamfinansierade, marksända TV-kanalen.

I dag tar vi ytterligare ett steg mot friheten i eteren med beslutet om en privat lokalradio med reklamfinansiering. Det är ett viktigt steg för att stärka yttrandefriheten i Sverige. Förslagen innebär att den grundlagsstadgade yttrandefriheten förverkligas inom ytterligare ett viktigt område och

att ytterligare ett monopol upphävs.

Ett lagförslag på radioområdet innehåller en mängd paragrafer som med nödvändighet måste bli mycket tekniska. Jag tänker inte här gå in på dem utan i stället ta upp ett par frågor som jag tycker är väsentliga.

Som alltid när det gäller yttrandefriheten måste man vara oerhört varsam med att införa regler som begränsar. Men i några fall har den totala yttrandefriheten ändå fått ge vika för att garantera mångfald och skydd mot övergrepp som hotar religionsfrihet och folkgruppers integritet. Den bärande principen bakom förslaget är att öka antalet röster i etern och att öka mångfalden i mediekulturen.

Vissa begränsningar föreslås, som jag sade, för aktörernas handlingsfrihet, främst därför att de alla utnyttjar en tills vidare begränsad resurs -- sändningsfrekvenserna. Det finns också bestämmelser som syftar till att motverka att radion domineras av ett fåtal kedjeföretag. Det har också visat sig nödvändigt att ha kraftiga sanktioner för den som missbrukar yttrandefriheten i närradion till rasistisk propaganda och annan främlingsfientlighet. Vid allvarliga brott skall tillstånden kunna återkallas i upp till fem år. Det är på förekommen anledning som man i propositionen har lagt mycket stor vikt vid den här frågan.

När det gäller regler för reklam och sponsring har vi i konstitutionsutskottet funnit att de synpunkter som kulturutskottet har framfört när det gäller reglering av reklamtiden är välavvägda. Man kan nog säga att frågan reglerar sig själv. Blir reklaminslagen för långa stänger folk av radion, och det vill ingen sändare riskera. Det räcker således med en paragraf som begränsar reklamtiden per timme.

På flera ställen i propositionen framhålls att det måste finnas flexibilitet i systemet, eftersom flera komponenter i verksamheten inte är givna för all framtid. Det gäller t.ex. tillgång på frekvenser och sändningsområdenas omfattning. Vad som i dag är ett naturligt lokalt intresseområde kan ha en annan omfattning om fem eller tio år, och det är viktigt att man inte genom administrativa beslut fastlägger sådana saker en gång för alla. Det måste finnas en viss flexibilitet för diskussioner.

Så några kommentarer till den socialdemokratiska reservationen. En lång rad områden kritiserar i reservationen. Egentligen tycker jag inte att det är

så mycket att förundra sig över. Socialdemokraterna har alltid varit motståndare till en fri radio och en fri TV. Det är därför som Sverige har varit avskärmat från opinionsbildning ända tills tekniken tvingade socialdemokraterna att tänka om. Då ägnas deras kraft åt att lagstiftningsvägen konstruera så många begränsningar som möjligt för det som de tekniskt inte kan hindra. Reservationen är ett uttryck för detta, och jag yrkar avslag på den.

Man kan bara beklaga att socialdemokraterna inte har någon framtidsinriktad politik på området. Deras aktivitet begränsas till att ropa på mer reglering och att yrka avslag på propositionen.

Vänsterpartiets inlägg i frågan var förutsebart, tycker jag. Kommunisterna har aldrig någonsin stått på barrikaderna för att skydda det fria ordet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 70 ELVY SÖDERSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Ylva Annerstedt: Delar Ylva Annerstedt den uppfattning som jag gav uttryck för i mitt inledningsanförande när jag strök under att vi i så viktiga frågor som när det gäller yttrandefriheten och radiolagstiftningen skall arbeta för att nå konsensus? Folkpartiet har nämligen tidigare givit uttryck för den åsikten. Men jag menar att behandlingen av den här propositionen har visat att det inte låg någonting bakom de orden.

Ylva Annerstedts påstående att vi socialdemokrater har velat förhålla frågan och inte har velat ha till stånd en lagstiftning som gör det möjligt med kommersiell radio är helt felaktigt. Vad vi socialdemokrater vill i den här frågan har med all önskvärd tydlighet framgått i beredningen -- den beredning som tyvärr inte fick möjlighet att arbeta under de förhållanden som en så viktig beredning borde arbeta under. Det framgår också av den motion som vi har väckt under den allmänna motionstiden. Det bör därför vara känt att vi också arbetar för en lagstiftning som gör det möjligt med en reklamfinansierad radio. Det är inte alls på det sätt som Ylva Annerstedt säger.

Jag vill också fråga Ylva Annerstedt: Anser Ylva Annerstedt att de arbetsförhållanden som vi i konstitutionsutskottet har arbetat under med anledning av den proposition vi har fått från

regeringen är riktiga och bra förhållanden, värdiga Sveriges riksdag?

Anf. 71 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Fru talman! Elvy Söderström frågade mig om jag ansåg att det var av vikt att nå konsensus i det här arbetet. Jag tycker att det hade varit av värde om socialdemokraterna hade visat ett mer konstruktivt sinne när det gällde att komma fram till en fri radio. Men reservationen och agerandet innan man kom fram till ett förslag visar att den viljan inte har funnits hos socialdemokraterna.

Om socialdemokraterna verkligen vore för en fri radio hade vi haft det redan för 15--20 år sedan. Tvärtom har socialdemokraterna skjutits framåt av teknikens utveckling och av det faktum att svenskar inte längre finner sig i att vara kringskurna av sådana regleringar som i årtal har funnits för den svenska radion.

Det finns alltså i dag en helt annan inställning hos svenska folket till fria etermedier, och det här förslaget är ett uttryck för detta.

Det är ju ingen hemlighet att Socialdemokraterna och de borgerliga partierna har olika uppfattningar i den här frågan. Det gick tyvärr inte att gemensamt komma fram till ett förslag som tillgodosåg den frihet som vi anser skall finnas i etern. Jag kan bara beklaga att Socialdemokraterna inte ville vara med.

Anf. 72 ELVY SÖDERSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Ylva Annerstedt säger att det tyvärr inte gick att komma överens, att nå konsensus. Men eftersom beredningen hade tre till fyra sammanträden vill jag påstå att något allvarligt försök för att nå konsensus i denna för oss viktiga fråga aldrig gjordes.

Ylva Annerstedt undrar varför Socialdemokraterna inte har gjort något tidigare. Hon nämnde att vi hade möjlighet att agera för femton till tjugo år sedan. Då vill jag påminna om att det var en borgerlig regering under åren 1976--1982. Varför gjordes ingenting då?

Jag har inte av Ylva Annerstedt fått något svar på frågan om hon anser att detta är ett bra arbetsätt för konstitutionsutskottet i Sveriges riksdag. Vi socialdemokrater anser att det inte är det. Vi anser att vi av regeringen skall få väl genomarbetade förslag att ta ställning till och arbeta utifrån.

Jag vill nog påstå att det inte ens inom och bland de borgerliga partierna i konstitutionsutskottet har gjorts någon egentlig sakbehandling av ärendet. Jag har i alla fall inte upplevt att det har förts någon debatt, och jag har faktiskt varit närvarande vid samtliga sammanträden.

Anf. 73 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Fru talman! Det här förslaget som i dag ligger på bordet, som vi skall fatta beslut om, är ett bra förslag. Det tillgodoser väl de krav som vi vill ställa på en fri radio.

Det är bara att beklaga att Socialdemokraterna vill ha ett så stort regelverk att det faktiskt inte går att kombinera med en fri radio.

Man kan alltid önska att det skall finnas mer tid och att det skall göras fler omfattande undersökningar när man skall behandla ett ärende. Men det är inte första gången som vi i konstitutionsutskottet har en begränsad tid till vårt förfogande för att behandla olika propositioner. Så är det förresten alltid.

Den här behandlingen påbörjades ju för ganska länge sedan.

Talmannen anmälde att Elvy Söderström anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 74 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Fru talman! Ylva Annerstedt är inte alls förvånad över att Vänsterpartiet reagerar som det gör. Hon anser att mitt anförande var ett utslag av gammal kommunism.

Jag skulle vilja fråga Ylva Annerstedt om det är ett utslag av kommunistisk ideologi att det i TV finns regler mot åsiktsreklam eller att det i TV finns regler mot reklam som ensidigt riktar sig till barn under tolv år. I så fall är det en kommunistisk ideologi som omfattar ganska stora delar av Sveriges befolkning -- såvitt jag vet är vi helt överens om att det är rimligt att ha dessa regler i fråga om åsiktsreklam och reklam som ensidigt riktar sig till barn under tolv år.

Jag kan inte se annat än att det vore rimligt att diskutera om man inte borde ha motsvarande regler när det gäller den privata lokalradion. Antingen tycker man att det är bra att det finns begränsningar vad gäller reklam som riktar sig till barn eller så tycker man inte det.

Jag kan garantera Ylva Annerstedt att jag är för en ökad mångfald inom den privata lokalradion. Men det finns ingenting i detta lagförslag som garanterar en ökad mångfald. Det har inte alls funnits något intresse av att diskutera hur dessa sändningstillstånd skall fördelas. Nu är det bara den råa penningen som gäller -- om det finns flera som är intresserade av ett sändningstillstånd skall det hållas auktion för att avgöra vem som skall få det. Man har inte alls velat diskutera några andra former av urvalskriterier för att just få denna ökade mångfald, för att exempelvis inom Stockholmsområdet undvika att tio till tolv sändare blir exakt lika.

Vi har varit för att man tillsammans skall försöka diskutera fram kriterier som kan garantera den här ökade mångfalden. Tyvärr har vi inte fått gehör för detta.

Om Ylva Annerstedt säger att mångfalden bäst garanteras genom det här förslaget tror jag att hon lovar för mycket. Jag är rädd för att mångfalden snarare kommer att begränsas med detta förslag.

Anf. 75 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Fru talman! När man skall införa begränsningar i fråga om vilka som skall få tillstånd och samtidigt skydda yttrandefriheten handlar det alltid om att göra en avvägning, att hitta en balans.

I det här förslaget finns det begränsningar. Man skall t.ex. bara kunna inneha ett tillstånd. Det innebär att vi i förslaget t.ex. kräver redovisningsskyldighet när det gäller bolag som kan ha inflytande i sändande företag. Det finns alltså begränsningar i hur man får äga. Det är alltid en avvägning mellan att ge yttrandefrihet i etern och att sätta lagom gränser. Vi har hittat en modell som vi tror skall ge det bästa utrymmet för yttrandefriheten samtidigt som det garanterar mångfalden.

Elisabeth Persson vill att man skall utse tillståndshavare på annat sätt, genom att tala om vilka som skall få tillstånd. Men i det här fallet är det ju också någon som skall sätta upp kriterierna. Vi vänder oss emot att politiker skall sätta upp sådana kriterier. Vi har ju i flera andra sammanhang sett att det finns stort utrymme för godtycke. Här begränsar vi tillståndet till ett per sändare, och vi tror att det ger det bästa utrymmet för både yttrandefriheten och mångfalden.

Anf. 76 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Fru talman! Ylva Annerstedt talar om allt annat än det som jag frågade om. Det jag tog upp gällde reklam som ensidigt riktar sig mot barn under tolv år och regler mot åsiktsreklam.

Jag tolkar detta som att Ylva Annerstedt håller med om att det är rimligt att dessa regler finns inom TV. Kanske tycker hon någonstans inom sig att det inte vore så tokigt om de även skulle finnas när det gäller den privata lokalradion. Jag lämnar det därhän. Jag bara konstaterar att jag inte fick något som helst svar på min fråga.

Ylva Annerstedt säger att det i många andra sammanhang, när politiker har inflytande och sätter upp regler för tillstånd, uppstår ett godtycke. Ylva Annerstedt borde precisera sig.

Jag är övertygad om att det även om några politiker någon gång har gjort misstag inte finns någonting som säger att inte vi tillsammans skulle kunna utforma och diskutera regler som utelämnar detta godtycke. Jag har tydligen större tilltro till politiska makthavares förnuft än Ylva Annerstedt har.

Självfallet skulle det gå att utforma sådana här regler. Man skulle kunna ge en form av sändningstillstånd i likhet med att man ger koncession, som man har gjort för TV. Detta är inte alls särskilt märkvärdigt. Det är inte heller sagt att det skall vara politiker som skall sitta och bestämma vilka som skall få sändningstillstånd. Det går utmärkt att lägga denna uppgift på exempelvis Länsstyrelsen.

Problemet är bara att det inte har funnits någon vilja att göra detta. Vi har därför fått det förslag som vi har fått.

Det finns ingenting i det Ylva Annerstedt säger som har fått mig att tro att detta är ett bra förslag. Inte på någon punkt har Ylva Annerstedt kunnat lugna mig och förklara för mig att jag har haft fel uppfattning. Jag är dess värre rädd för att förslaget är precis så dåligt som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna har försökt förklara. Jag säger bara: Gånge denna kalk ifrån mig. Ni får väl sitta där med ert lagförslag och ta konsekvenserna av det, dess värre.

Anf. 77 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Fru talman! Det är faktiskt ingen hemlighet att Folkpartiet och de övriga som står bakom detta

förslag har en annan syn på friheten i etern än vad Vänsterpartiet har. Vi vill inte sätta upp de regler och begränsningar som Vänsterpartiet vill ha. Därför har det inte varit möjligt att nå några överenskommelser och att hitta en gemensam lösning.

Vi har fundamentalt olika uppfattning om vilken frihet människor skall ha att uttrycka sig i etern. Det är därför förslaget ser ut som det gör. Detta är ett bra förslag. Det tar oss ytterligare ett steg i riktning mot öppenhet och yttrandefrihet i Sverige. Yttrandefriheten har under långa tider varit kringskuren, och i vissa fall är den fortfarande det. Den fria lokalradion innebär ett stort steg framåt för yttrandefriheten i Sverige.

Anf. 78 BJÖRN VON DER ESCH (m):

Fru talman! Som framgår av min motion, och jag har också avgett ett särskilt yttrande, anser jag att föreliggande förslag är behäftat med allvarliga brister, även om det självfallet utgör ett efterlängtat fall framåt på väg mot en fri etermediapolitik. Jag skall här begränsa mig till att ta upp den allvarligaste bristen i förslaget. Den är allvarligast därför att den utgör ett så uppenbart brott mot vår konstitution att Lagrådet vid sin granskning jämlikt Regeringsformen 8 kap. 18 § särskilt påpekat detta.

Vad frågan gäller är det i 39 § stadgade förbudet att överklaga beslut om sändningsområdenas omfattning. Förbudet står i strid med gällande rättsordning ur flera aspekter. Ett lagförslag skall stå i överensstämmelse med grundlagarna och rättsordningen i övrigt och uppfylla kraven på rättssäkerhet.

Lagrådet konstaterar härvidlag att det kan "starkt ifrågasättas om svårigheterna med planeringen av sändningsområdena är ett tillräckligt skäl för att avskära en tillståndshavare från rätten att överklaga beslut om sändningsområdenas omfattning".

Skälen för Lagrådets uppfattning är helt uppenbara. Sändningsområdets omfattning är helt avgörande för tillståndshavaren, inte bara med avseende på hans möjligheter att skapa ett ekonomiskt underlag för verksamheten, utan också sett ur yttrandefrihetsrättslig synpunkt. Sändningsområdets storlek är ju det som bestämmer hur många lyssnare som kan nås.

Då dessutom lagen föreskriver att en och samma tillståndshavare kan inneha endast ett tillstånd,

vare sig detta möjliggör att sändningarna når endast något tusental människor eller att en sändare i ett storstadsområde kanske når en miljon, förstår var och en att beslut om sändningsområdets omfattning är helt grundläggande.

Den styrelse som skall fatta beslutet om sändningsområdenas omfattning skall enligt 5 § beakta vad som är naturliga lokala sändningsområden. Innebörden av "naturliga" ger naturligtvis utrymme för vitt skilda tolkningar. "Naturliga" med avseende på vad? Konsumentgrupper, pendlare, trostillhörighet, näringsutövare, fotbollsintresserade? Man kan hålla på hur länge som helst.

Att tillståndssökare och tillståndsgivare kan ha olika uppfattning om innebörden av begreppet "naturliga" är helt uppenbart. Därför kommer naturligtvis också en rad tvister att uppstå om vad som är "naturligt". Det är därför helt självklart att dessa tvister måste kunna dras inför domstol. Det krävs för att man skall kunna uppfylla kraven på en rättsstat.

Förbudet att överklaga motiveras med att det underlättar myndigheternas planering. Förvisso -- men framför allt undergräver det rättssäkerheten, och detta är inte acceptabelt. Förbudet att överklaga kan utnyttjas för att diskriminera -- eller om man så vill, prioritera -- bland dem som söker tillstånd, utan att detta kan beivras inför domstol.

Lagrådets kritik av förbudet att överklaga måste ses mot bakgrund av det höga antal fällande domar som Sverige drabbats av vid Europadomstolen de senaste åren.

Det framgår av UD:s redovisning för åren 1991 och 1992, att svenska staten har fällts enligt artikel 6 i Europakonventionen inte mindre än 18 gånger, därför att klaganden ej haft möjlighet att få sin sak prövad inför domstol. Detta har också inneburit att svenska staten har fått betala ut skadestånd.

Att mot denna bakgrund, och i strid med Lagrådets yttrande, riksdagen fortsätter att stifta lagar, t.o.m. sådana som rör yttrandefriheten, utan att ta intryck av tidigare fällande domar är minst sagt anmärkningsvärt.

Till saken hör att enligt ett kommittédirektiv, 1988:43, angående beaktande av EG-aspekter -- dvs. EG-rätten -- förutsätts "att regeringen vid utarbetande av lagförslag beaktar gällande regler i andra länder inklusive i EG" och att man

"redovisar huruvida förslag till lagar och regler överensstämmer med lagar och regler inom EG", dvs. EG-rätten.

Att så inte skett är ett faktum.

Förbudet att överklaga sändningsområdenas omfattning står således i strid med Lagrådets yttrande, i strid med artikel 6 i Europakonventionen och i strid med kommittédirektiv 1988:43.

Från denna talarstol uttalas ofta bekymmer över medborgarnas bristande förtroende för politiker. En bidragande orsak till detta bristande förtroende är självfallet om tvivel råder huruvida de lagar som riksdagen kräver att medborgarna skall respektera, tillkommit utan att riksdagen själv respekterat gällande rättsordning fullt ut, och därigenom åsidosatt rättssäkerheten.

Såväl riksdagens anseende som lagens efterlevnad är direkt beroende av hur medborgarna uppfattar att politikerna respekterar gällande rättsordning.

Fru talman! Jag yrkar att riksdagen med bifall till utskottets hemställan i övrigt beslutar att andra meningen i 39 § första stycket förslaget till lokalradiolag skall utgå.

Anf. 79 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag tycker att det finns anledning att påminna om att det förslag till ny lagstiftning på radioområdet som vi i dag behandlar faktiskt kommer att ge Sverige vad som i praktiken är en av världens mest frihetliga radiolagstiftningar. Det är definitivt ett uppbrott från årtionden av monopol och slutenhet på ett av våra viktigaste mediaområden. Det kommer att ge människor i hela landet en möjlighet att tillföra vår mediastruktur nya alternativ. Det kommer att ge en konkurrens och valfrihet som kommer att utveckla och förbättra radiomediet. Men framför allt kommer det att innebära att 1993 -- årtionden för sent, kan gärna sägas -- måste alla de som hävdade att det var fel, dumt, mindre bra att ha frihet i etern, ge med sig. Skälet är att argumentet att lyssnarna inte kan välja, inte bör välja eller att det de valde skulle vara dåliga program, har fallit.

I den bemärkelsen innebär denna nya lagstiftning ett oerhört viktigt politiskt genombrott. Den innebär också att alla de som under årtionden hävdade att tekniken inte har givit möjlighet till någonting annat än monopol, i verkligheten har fått

se hur fel de hade. De har fått se att många olika radiostationer kan finnas sida vid sida. Vi kommer under det kommande året att få se en helt ny mediastruktur växa fram. Den innebär att tryckfrihetens principer nu också omsätts inom moderna media. Det är självfallet ett oerhört viktigt genombrott för den grundläggande tanken om vad som bör gälla i en öppen demokrati.

I och med detta beslut förs också debatten om våra media framåt. Nu måste det bli en diskussion om möjligheten för alla radiostationer att verka på någorlunda lika villkor. Det måste också föras en diskussion om hur vi kan se till att hela radiomediet fylls av en öppen konkurrens med likvärdiga alternativ. Jag menar att det under de kommande åren är viktigt att föra en debatt om vad public service-alternativen i den nya mediamiljön skall komma att betyda. Jag tror att det är för tidigt att dra alla slutsatser. En viktig sak måste bli att se vilka resultat och vilka förändringar vi i verkligheten kommer att få med den nya lagstiftningen.

Självfallet kommer det att ställas andra krav på den licensfinansierade radioverksamheten i en framtid då vi kommer att ha många olika typer av radiostationer i samhället. Det kommer också att bli av intresse att resonera om hur mycket en av staten beslutad och kontrollerad licensfinansierad verksamhet skall tillåtas dominera den totala mediastrukturen i en tid då man faktiskt har fått gehör för att tryckfrihetens principer skall gälla även i etern.

Fru talman! Denna reflexion har sitt värde på grund av det stora framsteg som nu görs när det gäller radioprogram, men också som en påminnelse om att mediadebatten sannerligen inte är avslutad. Det finns en mängd viktiga frågor som har att göra med hur stor roll det licensfinansierade radiobolaget -- och TV-bolaget -- skall spela i framtiden. Jag menar att det nu är dags att börja föra en debatt om hur stor den rollen skall vara, utifrån det perspektivet att licensfinansierad public service-verksamhet skall tillföra publiken något utöver det som publiken kan få genom alla de alternativ som ändå växer fram. Den debatten är lika spännande som det faktum att Sverige nu kommer att höra till de länder som under lång tid har haft en fri radio.

Anf. 80 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Fru talman! Demokratien förutsätter fri information och fritt meningsutbyte. Det beslut som riksdagen senare i dag väntas fatta innebär en väsentlig

vidgning av yttrandefriheten i vårt land. Men det är också sant att om demokratin inte förmår skydda sina medborgare mot hot och hets undermineras de värden som är demokratins och den fria debattens förutsättning. I regeringens proposition finns också förslag till en klarare markering mot den rasistiska hets som under senare år med stor systematik bedrivits med närradion som forum.

Jag, och företrädare för flera andra partier, har i flera år genom motioner och frågor sökt fästa riksdagens och regeringens uppmärksamhet på den situation som rått sedan slutet av 1980-talet. Sverige blev då hemvist för den enligt många bedömningar -- även internationellt -- grävsta antisemitiska hets som bedrivits någonstans i Europa efter kriget. När den ansvarige, Ahmed Rami, till sist ställdes inför rätta fälldes han på flera punkter än någon tidigare fällts för hets mot folkgrupp i vårt land. Men som närradiolagen var -- och alltjämt är -- formulerad blev påföljden endast symbolisk. Sändningstillståndet kunde dras in i högst ett år. När detta år gått till ända hade målet just hunnit fram till hovrätten. Där fastställdes tingsrättens utslag i allt väsentligt och Rami dömdes till fängelsestraff. Eftersom det är då gått till ända, för vilket sändningstillståndet var förverkat, kunde han omedelbart återuppta verksamheten och spela in närradioprogram i fängelset och sända dem i sin närradiostation.

Det är en nationell nesa att detta var möjligt. Den pinsamma sanningen är att när en norsk kommitté mot nynazism och antisemitism nyligen bildades -- med en rad kända politiker och kulturpersonligheter i ledningen -- beskrevs syftet uttryckligen som att man ville förhindra "den svenska smittan". Detta är den bild som skapats av vårt land under de år då Radio Islam och dess nätverk av nazister och kända våldsverkare nästan utan påföljd kunnat sprida sin propaganda i vårt samhälle.

Den möjlighet att dra in tillståndet för denna typ av radiopropaganda för en period av upp till fem år som nu föreslås, kommer att göra det möjligt att ingripa med en helt annan kraft mot nya försök i den riktningen. Dessutom markerar regeringen och utskottet att det inte skall vara möjligt för en sammanslutning som fått sitt tillstånd indraget att bara byta namn och få ett nytt tillstånd. Det är utomordentligt glädjande. Jag tackar regeringen för det förslag som har lagts fram.

Dess värre har en ny fråga uppstått. Rami och hans krets har nu valt en annan taktik. Man låter

ideologiskt närstående organisationer, som redan har tillstånd, sända valda delar av Radio Islams budskap. I pressen har man de senaste dagarna kunnat läsa om hur Sverigepartiet i sina närradiosändningar sänder tal av den franske historieförfalskaren Faurisson -- en av Ramis internationella kumpaner. Dessutom har Sverigepartiet lyckats lägga beslag på flera timmars sändningstid i sträck, utöver vad man som egen organisation är berättigad till. Tekniken innebär att man söker tillstånd i en rad olika namn: Nattarbetarnas vänner är ett, Patriotiska kultur- och musikföreningen ett annat. Tidningen Dagen rapporterade häromdagen att man inte ens bryr sig om att byta programledare mellan de, till det yttre, olika programmen.

Närradionämnden står maktlös inför detta nya tilltag. Alla de dokument som krävs är formellt korrekta, även om trovärdigheten naturligtvis är måttlig. I den nya lag som vi senare skall anta markeras särskilt att det skall räknas som upprepning av ett yttrandefrihetsbrott, om det står klart att en ny organisation består av samma personkrets som en tidigare avstängd organisation eller består av i allt väsentligt samma krets av personer. Det förefaller inte troligt att detta uttalande i förarbetena kan tillämpas på den situation som nu råder.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, men vill också fråga kulturministern: Är regeringen beredd att genomföra en ytterligare översyn av närradiolagen om det visar sig att denna nya form av bedrägligt beteende av nazistiska -- och likartade -- organisationer inte kan beivras med gällande och nu föreslagna paragrafer?

Anf. 81 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Tidningen Expressen hade en ledare den 18 november med rubriken: En eländig soppa. Den handlade om regeringens förslag till ny lagstiftning på privatradioområdet. Bl.a. skrev man: Seriösa intressenter på radiområdet som vill satsa på kvalitet i innehållet tvingas vara med i en ekonomisk budgivning kring tillståndet. Högsta budet skall enligt regeringen ges koncession. Det innebär rimligtvis att den som får starta radio redan från början dräneras på kapital som skulle behövas för programarbetet. Ledaren konstaterar slutligen -- efter kritik på en rad andra områden: Ta därför ett nytt tag i en parlamentarisk beredning. Låna gärna direktiven från Sören Thunells ledarkommentar häromdagen i Arbetarbladet: Det borde inte vara svårt att få till stånd en

tillståndsprovning där inslag om lokal förankring, bredd i ägandet och mediakompetens vägs in.

Man uppmanar regeringen att göra detta för lyssnarnas skull.

Det har inte funnits någon beredvillighet från regeringens sida att lyssna. Därför är det litet märkligt att Ylva Annerstedt här i kammaren säger att Socialdemokraterna vill förhala den här frågan. Det är inte sant. Regeringen hade, om den politiska viljan hade funnits, kunnat påbörja beredningsarbetet redan för ungefär ett år sedan. I stället inkallades de politiska partierna till Kulturdepartementet under 14 dagar i september månad. Därefter meddelade regeringsföreträdaren att man inte ansåg det vara meningsfullt att fortsätta överläggningarna. Så var det med det beredningsarbetet och med viljan i det avseendet!

Sedan säger Ylva Annerstedt att Socialdemokraterna alltid har motsatt sig en fri radio. Hon säger också att Socialdemokraterna vill ha en mängd regleringar. Med förlov sagt, Ylva Annerstedt: Vad är detta för trams?

Vi har ju i regeringsställning tagit initiativ till ett förberedande arbete för att skapa förutsättningar för en kommersiell radio. Ni hade, som det påpekats tidigare, när ni var i regeringsställning för 15--20 år sedan, för att nu använda Ylva Annerstedts terminologi, möjlighet att genomföra detta.

Vem är det som vill ha en mängd regleringar?

Ni vill ju gå in och reglera reklamens omfattning. Det skall vara en särskild myndighet som kontrollerar detta.

Ni vill förhindra närradioföreningarna att i föreningens regi sända reklam.

Ni vill inrätta en särskild myndighet för lokalradiotillstånd. Man ser här ett slags statens åsiktsverk växa fram framöver.

Vi vill utnyttja den lokala förankring som länsstyrelserna i det här avseendet har.

Tar ni alls inte intryck av Björn von der Eschs kritik i fråga om förbudet att överklaga i grundläggande frågor som rör yttrandefriheten?

Ni vill reglera tillstånden. Det skall ske etappvis och regleras så, att kommuner med mer än 100 000

invånare skall vara ett slags fördelningsnyckel. Människor som bor i glesare befolkade områden blir således värda mindre.

Så här kan man fortsätta på område efter område. Det är faktiskt inte vi som står för regleringssamhället. Det är ni som gör det.

På vilket sätt -- resterande taletid kommer jag att koncentrera mig på det här resonemanget -- får vi en ökad mångfald? Det är ju det viktiga från yttrandefrihetssynpunkt, inbillar jag mig, genom att ett auktionsförfarande införs. Yttrandefriheten är till salu. Det gäller att bjuda högst. Jag instämmer alltså i Expressens kritik.

På vilket sätt får Radio Q en chans att göra ordentliga satsningar här om man inte har tillräckligt med pengar bakom sig? I dag är det ganska knalt på den sidan såvitt jag förstår. Det är lätt för den som har mycket pengar att bjuda över.

På vilket sätt blir det möjligt att inom ramen för en kommersiell radio göra angelägna invandrarprogram? Det kan ju vara en fråga för invandrarministern att besvara. Vi vet ju att det är en ganska liten lyssnarkrets, men -- får man förutsätta -- en mycket intresserad sådan. Det är inga annonsörer som är beredda att betala särskilt mycket för sådana program, eftersom de programmen har så få lyssnare. Därmed är de inte kommersiellt intressanta. Således bäddar man genom auktionsförfarandet för ett slags jämntjock smet. Strävan är hela tiden att maximera antalet lyssnare, därför att det leder till bättre förutsättningar för finansieringen av verksamheten.

Sedan vill jag säga -- men jag är inte så säker på att regeringen tar åt sig på någon punkt när det gäller det som vi säger -- att det är med beklagande som vi socialdemokrater konstaterar att regeringen inte tycks se något värde i sig i breda parlamentariska lösningar i viktiga yttrandefrihetsfrågor.

Här har Socialdemokraterna ställts inför fullbordat faktum. De borgerliga ledamöterna i kulturutskottet fick, skulle jag vilja säga, när utskottet gjorde ett besök på Slottet tack vare Simon Liljedahl utdelat material om den uppgörelse som hade träffats. Det var nog första gången de ledamöterna såg den uppgörelsen. Så kan man nog också se på det här med breda lösningar.

Därmed avslutar jag med att återge vad nämnde

Sören Thunell säger i Expressen: Det finns inga sakskaäl som kan förlåta att lagstiftningen för kommersiell radio blir ett bristfälligt hastverk. Därför borde tid ges för diskussion och eftertanke. Men det är kanske att hoppas för mycket. Lyhördhet och öppenhet tycks inte vara Birgit Friggebos starka sida.

Anf. 82 TALMANNEN:

Även citat skall ingå i den medgivna talartiden.

Anf. 83 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! Åke Gustavsson försöker ge sken av att Socialdemokraterna i grund och botten alltid har varit för fri radio och fri TV. Men Socialdemokraterna är ett parti med en historia där man konsekvent gått in för att bekämpa varje försök att luckra upp monopolet. Det handlar om allt från att man i de allra yvigaste ordalag haft ledande företrädare som sagt sig vilja förbjuda parabolantennor på taken till att ständigt motarbeta televisionskanaler vid sidan av monopolet och radio vid sidan av monopolet, till att ständigt motarbeta tanken på ett införande av reklam i monopolet, till att ständigt hävda att det inte fanns plats i etern för något annat än monopolet och till att ständigt hävda att det bara är bra om monopolet sänder.

Detta är er historia. Ni har tvingats ge upp varenda en av dessa positioner. Ni bekämpade närradion men har nu i dag gått så långt att ni står bakom denna. Men ni har aldrig varit villiga att ta nya steg.

Den indignation som Åke Gustavsson här försökte ge uttryck för klingar oerhört falskt. Helt klart innebär det förslag som föreligger i dag att fria radiostationer kommer att kunna växa fram utan att den politiska makten kontrollerar deras innehåll. Det är helt följdriktigt, helt logiskt och helt konsekvent att Åke Gustavsson går emot detta. Det är han uppfostrad att göra alltsedan han var SSU:are. Jag förstår honom helt och hållet när han gör det även i dag.

Men, Åke Gustavsson, försök inte att få frågan att handla om när beredningar inkallades eller ej! Den här frågan har diskuterats under 20 års tid.

Möjligtvis är det en stor förändring att ni under det senaste året har bytt position även i denna fråga. Vi välkomnar varje dag ni blir klokare. Men anklaga inte andra för att försena processen! Ni har gjort det, med viss skicklighet, under 20 års tid. Men nu

är det slut på det, för nu blir det fri radio.

Anf. 84 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att man skall vara litet försiktig med orden, Gunnar Hökmark. Här talas om etablering av kommersiella radiostationer, och detta ärende har initierats under den socialdemokratiska regeringens tid.

Vidare vill jag erinra om att under den socialdemokratiska regeringens tid fattades det beslut som skapade förutsättningar för en senare etablering av en terrest TV-station, TV 4, som -- möjligen har det undgått Gunnar Hökmark -- är i full färd med sina sändningar. Eftersom Gunnar Hökmark använder termen monopol förmodar jag att han syftar på Sveriges Television och Sveriges Radio. Men det är faktiskt inte någon monopolsituation i dag.

På en punkt kan Gunnar Hökmark ha rätt. Jag medger att vi ibland nog varit litet tröga. Jag är gärna självkritisk i det avseendet. Men då vore det väl desto bättre om ni nu kunde vara med på att göra något bra av detta i stället för att enbart låta penningen vara utslagsgivande i frågan om vem som skall få tillstånd.

Frihet och fri radio talas det om. Men för vem? Jo, frihet för den som har mest pengar. För lyssnarnas skull tycker jag precis som Expressen, nämligen att det måste finnas ett annat urvalsförfarande. Det är bl.a. detta som vår huvudsakliga kritik mot majoritetens förslag gäller.

Gunnar Hökmark säger att Socialdemokraterna också har motarbetat tanken på ett införande av reklam i monopollet. Men jag vill då meddela att det har förekommit avvikande meningar på den punkten, och jag var en av dem som hade en avvikande uppfattning. Det borde Gunnar Hökmark känna till.

Anf. 85 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Det kan hända att Åke Gustavsson i vissa frågor och i vissa delar varit en av de bättre av socialdemokraterna i den här frågan, och för detta vill jag ge honom ett erkännande.

Men när jag refererade till monopollet refererade jag till den debatt som förts i årtionden i detta land och där Socialdemokraterna intagit en hållning i strid med alla dem som ville skapa frihet i etern, i radio och i TV.

När det gäller den grundläggande frågan om den politiska maktens relation till radiostationer är auktionsförfarandet, Åke Gustavsson, det enda sättet att se till att det inte är en offentlig myndighet som avgör vem som skall få rätt att sända. Det innebär att det kommer att vara oerhört mycket billigare att starta en radiostation än att starta en tidning. Men det innebär också att ingen myndighetsperson avgör vem som skall få sända. I slutänden blir alla andra alternativ att någon politisk makthavare skall fälla ett avgörande, och det är oacceptabelt.

Det är fel av Åke Gustavsson att säga att yttrandefriheten skall auktioneras ut. Det är i grunden helt fel. Åke Gustavsson tillhör ett politiskt parti som i årtionden mycket envetet har velat skära bort denna del av yttrandefriheten. Ni har ju motarbetat denna yttrandefrihet.

Vad som nu är vid handen när det gäller auktionsförfarandet är att de som är intresserade av att sända radio får betala ett auktionspris när andra också vill sända som motsvarar de intäkter som man kan få genom reklamen.

Är det fel, Åke Gustavsson, att olika företag som tävlar med varandra om att få sända reklam också tävlar om att få stå för den kostnaden, i konkurrens med varandra? Eller är det Åke Gustavssons uppfattning att man skall ha en privilegiesituation där reklamintäkterna av en offentlig myndighet fördelas till den ene eller den andre?

Med den mycket omfattande mångfald som nu skapas kommer det att finnas rikligt med möjligheter för bl.a. invandrarprogram. En poäng med de friskolor, fristående barndaghem eller fria radiostationer som andra än ni har slagits för är ju just att olika minoritetsgrupper kan göra sig hörda på ett annat sätt än tidigare. Den möjligheten har härmed skapats.

Det är litet patetiskt att ni nu skall kröna er karriär i denna debatt med att inta den hållning som ni intar här i kammaren i dag. Det hade varit bättre om ni, med angivande av vissa synpunkter, ändå hade insett det värdefulla i att godkänna en proposition som ger Sverige fri radio.

Anf. 86 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte diskutera här i kammaren vad som är patetiskt eller inte. Däremot vill jag ge Gunnar Hökmark en poäng i

sammanhanget. Visst finns det en konflikt här mellan yttrandefriheten och näringsfriheten. I den konflikten är det viktiga för mig att stå på yttrandefrihetens sida.

Gunnar Hökmark säger att auktionsförfarandet är det enda sättet att få ett korrekt urval här. Marknaden avgör valet. Därmed säger han också: Jag står helt och fullt på näringsfrihetens sida.

Jag ser en konflikt här och väljer då att ställa mig på yttrandefrihetens sida.

Vidare säger Gunnar Hökmark: Det är just det förslag som vi har som ger möjlighet till mångfald och invandrarprogram osv.

Jag hävdar att det icke stämmer. Redan i dag pågår inom ramen för Sveriges Radios och för Sveriges Televisions utbud en diskussion om just de smala programmen, som många gånger upplevs som klämda.

Om jag driver en kommersiell radiostation är det alldeles givet att jag vill ha intäkter. Jag vill att det hela skall gå runt. Det måste vara många lyssnare, annars får jag inte mycket annonser. Detta är elementärt, Gunnar Hökmark. Därmed menar jag att vi faktiskt får problem om vi ökar mångfalden i de här sammanhangen.

Dagens husorgan för mig är tidningen Expressen. Jag roar mig med att med instämmande i vad som där sägs återge vad som sägs i en annan del av ledaren som just handlar om auktionsförfarandet. Gunnar Hökmark bryr sig kanske inte om vad jag tycker. Men han kanske kan fundera litet grand över vad Expressen, som ideologiskt ändå står litet närmare Gunnar Hökmark, säger om just auktionsförfarandet.

Det står så här: Av slagordet fri radio riskerar vi att få en privaträddning som inte blir fri, där sedelbuntarnas tjocklek mera än kvalitet och innehåll avgör frågan om tillstånd att sända, där musikmattorna prydligt läggs ut ort för ort. Lokalt, visst. Men bra?

Förste vice talmannen anmälde att Gunnar Hökmark anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 87 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Herr talman! Åke Gustavssons brösttoner i den här debatten klingar ganska patetiskt med tanke på

Socialdemokraternas historiska bakgrund på detta område. Socialdemokraterna har ju alltid försvarat monopolet. Ni har aldrig tidigare tagit något initiativ till friheter på detta område -- det gör ni inte förrän tekniken tvingar er att gå i en annan riktning.

Att man vid beredningsförfarandet inte kunde nå en överenskommelse handlar naturligtvis om att det finns diametralt motsatta utgångspunkter från regeringens resp. från Socialdemokraternas sida när det gäller friheten i etern och när det gäller yttrandefriheten.

Åke Gustavsson gör också en poäng av att det skulle finnas väldigt många regleringar i det här betänkandet. Men vi har aldrig påstått att en djungelns lag skall råda i etern. Skillnaden mellan era och våra regler är att vi sätter upp generella sådana, så att vem som helst som uppfyller kriterierna kan få vara med och tävla om en plats i etern.

Ni talar om åsikts- och yttrandefrihet hos dem som finner nåd inför era ögon. Ja, på era villkor får man verka i etern. Men det är inte ett system som vi vill ha i fråga om den fria radion. Det är tvärtom genom generella regler som det blir möjligt att den djungelns lag som måhända existerar inte blir total. Det är klart att det måste finnas regler för agerandet när det gäller dem som släpps in på en fri marknad. Som Åke Gustavsson sade är det fråga om en balans. Man måste vara ytterligt försiktig när det gäller att göra inskränkningar i yttrandefriheten.

I de förslag som finns i betänkandet tas hänsyn till den balans som måste finnas mellan yttrandefriheten och andra friheter.

I det här sammanhanget vill jag också kommentera Björn von der Eschs yrkande, vilket jag yrkar avslag på.

Anf. 88 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Repliken gäller Åke Gustavsson.

Anf. 89 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Herr talman! Jag vill alltså i detta sammanhang också säga något om det som egentligen är Socialdemokraternas vilja. Det finns faktiskt en liten skillnad mellan signalerna när det gäller kulturutskottsgruppen och konstitutionsutskottsgruppen.

Gemensamt för oss är i alla fall att vi vill ha en fri radio och generella regler. Men ni vill ha en radio där man bara får agera på era villkor.

Anf. 90 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Jag måste säga att Ylva Annerstedt är mycket duktig. Hon påstår sig ju kunna se skillnader mellan Socialdemokraterna i konstitutionsutskottet och Socialdemokraterna i kulturutskottet. Jag har inte hittat några sådana skillnader och det tror jag inte att konstitutionsutskottets ordförande, som finns här i salen, heller har gjort. Möjligen kan Ylva Annerstedt utveckla sitt resonemang något.

Sedan en kommentar till detta med det grundläggande arbetssättet och de diametralt motsatta uppfattningarna i frågor som rör yttrandefriheten. Förmodligen är Ylva Annerstedt lyckligt okunnig om hur nära det var att ni hamnade i en helt annan situation. Om man hade satt sig ner och diskuterat dessa saker tror jag inte att man hade funnit några diametralt motsatta uppfattningar, utom på några punkter. Det är möjligt att vi hade kommit fram till en lösning. Det handlar då om just yttrandefriheten och om att låta denna gå på auktion. Något sådant kan vi inte acceptera. Vi kan inte ge näringsfriheten förköpsrätt framför yttrandefriheten i detta avseende.

Vår modell, vilken vi redogör för i vår motion, är att alla som har en godtagbar finansiering skall accepteras som kvalificerade sökande. Det är grunden. Därefter skall länsstyrelserna få avgöra detta. Vi vill inte ha något Statens åsiktsverk som skall sitta i Stockholm och avgöra detta. Ni är ju på väg åt det hållet. Låt frågan ligga så långt ute i organisationen och så nära människorna som möjligt. De vet bäst hur människor uppfattar förutsättningarna. Vi vill ge dem förutsättningar för samgående, om det skulle bli aktuellt. Om samgående inte blir aktuellt skall tillstånd ges till dem som bedöms ge störst utrymme för lokal rapportering och bevakning. Detta är understrykandet av det lokala.

Jag vill fråga Ylva Annerstedt hur hon med trovärdighet skall kunna hävda att man kan nå en större mångfald, få ett vidare programutbud och nå olika programprofiler genom att låta pengarna bestämma i stället för innehållet och inriktningen. Tyvärr har nog Ylva Annerstedt låtit de nyliberala tankarna i deras sämsta uttryck gå före den

klassiska liberala yttrandefriheten som John Stuart Mill stod för. Vänd tillbaka till John Stuart Mill och läs hans bok om friheten!

Anf. 91 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Herr talman! Åke Gustavsson vill låta länsstyrelserna avgöra. En myndighet skall få avgöra vem som är mest lämpad att få tillstånd. Här ges då ett utrymme för godtycke med en behandling som kan skifta från län till län, vilket vi inte vill vara med om. Vi vill i stället ha generella regler som innebär att de som uppfyller de ställda kriterierna får tävla om tillståndet. På det sättet ger man större utrymme och bildar en större plattform för yttrandefriheten i stället för att de som söker tillstånd skall vara utlämnade till en grupp människor som gör avvägningar, och som kanske låter personliga hänsyn göra sig gällande. Även om så inte skulle vara fallet, finns den risken. Vi vill inte utsätta yttrandefriheten för den risken. Därför har vi funnit att denna modell bäst tillfredsställer det fria ordet i etern.

Anf. 92 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Med detta inlägg bekräftar Ylva Annerstedt att hon låter pengarna gå före yttrandefriheten. Därmed har jag ingen anledning att ytterligare replikera.

Tredje vice talmannen anmälde att Ylva Annerstedt anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare repliker i detta replikskifte.

Anf. 93 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Sverige skall som ett av de sista länderna i Europa äntligen införa reklamfinansierad lokalradio. Efter voteringen i dag återstår Albanien. Sverige har tagit ett stort steg framåt på yttrandefrihetens och opinionsbildningens områden i och med att Sveriges Radios monopol på etersändningar nu har brutits. För att säkerställa det här steget framåt, återstår det nu för riksdagen att göra en ändring i yttrandefrihetsgrundlagen, så att riksdagen inte med en knapptryckning kan förbjuda reklam och därmed finansieringen av lokalradiostationer. Jag har under allmänna motionstiden lagt fram en motion om detta.

Sverige har fått vänta länge på oberoende radiostationer. Så länge Socialdemokraterna satt vid makten fanns inget gehör för den ökade

yttrandefrihet och opinionsbildning som en privat lokalradio ger utrymme för. Men nu är det äntligen dags. Den nya lokalradion är en kompromiss mellan regeringspartierna och Ny demokrati -- en kompromiss som givit Sverige Europas friaste radio.

Jag vill nu rikta mig till statsrådet Birgit Friggebo. När riksdagen har sagt sitt är det dags att sjesätta den nya lokalradion. Det är då några mycket viktiga problem som regeringen med prioritet måste lösa för att den fria radion skall kunna förverkligas.

Konstitutionsutskottet säger i sitt betänkande att det förutsätter att fler än propositionens 60 frekvenser tas fram redan vid starten för lokalradion. Det är oerhört viktigt att så sker, annars skapas konstgjorda bristsituationer som leder till auktion på frekvenser. Det kan då inträffa att storföretagen kan komma att lägga beslag på frekvenserna. Vi får inte glömma att det finns många närradiostationer med lokal förankring som vill gå in i den nya radion. Med ett stort antal frekvenser, löser man problemet med yttrande- och näringsfrihet som här har diskuterats.

Konstitutionsutskottet säger också att sändningstillstånd redan från början inte bara skall ges i de stora städerna, utan också på andra håll i landet där det finns en önskan om att få sända och där det är tekniskt möjligt.

Det är Telestyrelsen som gör frekvensplaneringen. Telestyrelsen är ett statligt verk med många trötta ingenjörer som kan tänkas sucka inför det myckna arbete som en omplanering av FM-bandet kräver. Man tycker sig ha gjort ett gott jobb med att ta fram dessa 60 frekvenser. Detta gjordes för ett år sedan. Sedan dess har det inte hänt så mycket mer. Telestyrelsen tar inga egna initiativ i detta sammanhang, utan säger att det är politikerna som får tala om vad som skall göras. Jag vet att en omplanering är mödosam och tidsödande, eftersom vi är bundna av internationella avtal. Men inget är omöjligt om man vill, men Telestyrelsen är ovillig. Därför måste Telestyrelsen ges entydiga direktiv om att omgående sätta i gång en omplanering som skall leda till att ett stort antal nya frekvenser frigörs. I direktiven bör också ingå att Telestyrelsen, så långt det är tekniskt möjligt, skall tillgodose dem som söker sändningsområden som inte ligger inom de 60 som räknas upp i propositionen.

Sveriges Radio har fått behålla sitt

överdimensionerade utrymme på FM-bandet, vilket är helt orimligt. Utan kvalitetsförsämring kan delar av detta användas av den nya lokalradion. Detta missförhållande kan och bör regeringen råda bot på.

Avslutningsvis, regeringen måste till varje pris förhindra att de stora medieföretagen och dess bulvaner monopoliserar auktionsförfarandet. Det effektivaste motmedlet är att kunna erbjuda största möjliga antal frekvenser.

Jag är tacksam om kulturministern bekräftar att hon delar min åsikt om att vi snarast måste ha fram största möjliga antal frekvenser.

Anf. 94 Tredje vice talmannen BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Jag tillhör dem som inte, som en del andra som har deltagit i denna debatt, har varit särskilt inblandad i det tidigare förarbetet av den här propositionen. Det kanske gör att jag kan ha ett mera avspänt förhållande till frågan och därför har svårigheter att arbeta mig upp till de indignerade tonfall som bitvis har förekommit i diskussionen.

Först vill jag nämna ett par ord om beredningen. Vi fick denna fråga till konstitutionsutskottet sent i höstas. Jag medger gärna att jag medverkade till att vi då mycket hastigt försökte få igenom ett förslag som inte var tillfredsställande berett. Nu uppsköts det hela, vilket jag tycker var bra. Det innebar att vi fick tillfälle att arbeta igenom förslaget ännu en gång. Det blev en förnyad lagrådsgranskning av vissa paragrafer, och en bredare inläsning möjliggjordes för utskottets ledamöter. Givetvis är det särskilt viktigt när det gäller ny lagstiftning att utskottet ger sig själv tid till en noggrann behandling.

En av svårigheterna har varit att beredningen har varit uppdelad på två utskott. Vi fick från kulturutskottet ta över en hel del som inte var konkretiserat i lagtext. Jag vill gärna använda tillfället till att säga detta. Jag tycker att alla mediefrågor och yttrandefrihetsfrågor borde läggas i ett utskott, och då är självfallet konstitutionsutskottet det naturliga utskottet.

När det sedan gäller själva sakfrågan tycker jag att det är ganska självklart att utvecklingen går i den riktning som detta betänkande möjliggör i och med att de tekniska förutsättningarna blir sådana att vi kan öka antalet radiostationer och sändare. Det finns så att säga inga logiska skäl för att stoppa en

sådan utveckling. Den kan naturligtvis i bästa fall leda till en vidgning av yttrandefriheten. Vi får se vad resultatet blir så småningom. Det beror på vad man lägger in i yttrandefriheten. Har man tre stationer som sänder olika program, är det ju en vidgning. För man fram samhällskritik och möjliggör debatter, innebär det en vidgning av yttrandefriheten. Men hundra stationer som spelar samma dunkadunkamusik större delen av dygnet innebär i realiteten ingen större vidgning av yttrandefriheten.

Kvalitetsfrågorna inom medievärlden över huvud taget är väldigt viktiga och förtjänta av en fortgående debatt. Det finns emellertid tendenser som är riskabla. Vi är inne i en ökad koncentrationsprocess på vissa områden. Detta förslag innebär visserligen möjligheter till ökad spridning, men vad som kommer i slutskedet vet vi inte. Vi vet inte vilket resultatet blir när många reklamfinansierade kanaler får slå igen, eftersom de inte klarar de ekonomiska satsningarna. Man har erfarenheter av detta utomlands.

För mig är det angeläget att framhålla att de nya möjligheter som har tillkommit -- jag biträder ju utskottets förslag -- inte undanrycker argumenten för att vi skall slå vakt om våra public service-kanaler. De är särskilt värdefulla. Vi kan ju jämföra våra gamla trogna TV-kanaler med de nya reklamkanalerna. Det råder ingen tvekan om var kvaliteten finns. En förutsättning för att public service-kanalerna skall kunna fullgöra sina uppgifter även framdeles är självklart att pengarna finns.

Jag beklagar att socialdemokraterna inte ansåg sig kunna ta upp ett sakresonemang i denna fråga. Så skedde inte. Det har tidigare sagts att detta berodde på oenighet inom den socialdemokratiska gruppen. Det vet jag ingenting om. Men det borde ha funnits förutsättningar för en bredare överenskommelse i dessa frågor. Det finns en del inslag i lagstiftningen som man kan vara osäker inför. Vi får se hur de fungerar. Det finns som bekant möjlighet att ändra lagar i denna riksdag.

Anf. 95 ELVY SÖDERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag vill fråga tredje vice talmannen, statsvetaren, centerpartisten och vice ordföranden i konstitutionsutskottet Bertil Fiskesjö om han anser att arbetet med regeringens proposition är värdigt Sveriges riksdag. Bertil Fiskesjö sade i sitt anförande att han beklagar att vi socialdemokrater inte har deltagit i sakresonemangen om

propositionen och förslaget. Jag vill påstå att inte heller jag har lyssnat till något sakresonemang från Bertil Fiskesjös sida eller från de övriga ledamöterna i konstitutionsutskottet. Det är väl i första hand detta man skall beklaga.

Jag upprepar min fråga: Anser Bertil Fiskesjö att detta är värdigt Sveriges riksdag?

Anf. 96 Tredje vice talmannen BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Allt beredningsarbete har ju inte bedrivits i riksdagen. Det fanns självfallet en proposition såsom ett värdefullt underlag. Vad beredningen i utskottet beträffar upprepar jag vad jag sade tidigare. Jag medverkade till att vi fick mer tid. Vårt duktiga kansli fick möjlighet att under hela juluppehållet noga gå igenom förslaget. Vi kunde således överväga det på nytt.

När det gäller Socialdemokraternas villighet att medverka till en bredare uppgörelse är jag kanske inte rätt man att döma. Det har skett så många förhandlingar på olika händer, förhandlingar som jag över huvud taget inte har haft någon insyn i. Dem får väl andra redovisa. I konstitutionsutskottet uppfattade jag tydligt att Socialdemokraterna var inställda på att förslaget skulle avslås. Det är ingen bra grund för överläggningar, om man vill ha ett positivt resultat. Då får man vara litet mer konstruktiv.

Anf. 97 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag vill bara ta tillfället i akt att yrka avslag på det yrkande som Björn von der Esch ställde i kammaren beträffande förbudet mot överklagande av beslut om sändningsområdenas omfattning. Jag vill påminna om att det i propositionen förs en diskussion om denna fråga, där fördelarna resp. nackdelarna med ett sådant förbud behandlas. Regeringen har funnit att en överklagandemöjlighet inte bör finnas, eftersom nackdelen för många inblandade skulle bli stor liksom osäkerheten under lång tid.

Anf. 98 THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater har stämplat denna proposition såsom en undermålig proposition. Vi menar att propositionen även efter omarbetningen lider av så allvarliga brister att den är otjänlig såsom grund för ett riksdagsbeslut.

Att den ursprungliga propositionen var bristfällig

tyckte också regeringspartierna och Ny demokrati. Annars hade man ju inte satt sig ner och skrivit om propositionen, och inte heller hade man, som tredje vice talmannen sade, ägnat jul- och nyårshelgen åt att skriva en ny radiolag.

Detta arbete blev för de fyra regeringspartierna och Ny demokrati i konstitutionsutskottet så omfattande att de inte blev färdiga i tid, så att vi kunde behandla ärendet färdigt före nyår som avsikten var.

Merparten av lokalradiolagens paragrafer har skrivits om. Av lagens 39 paragrafer har inte mindre än 22 ändrats. Så många erinringar uppkom vid omarbetningen att vi anser att propositionen bör gå tillbaka till regeringen.

Jag menar också att det inte är konstitutionsutskottets uppgift att sköta regeringens jobb att skriva om propositioner. Jag undrar vad statsrådet Birgit Friggebo hade sagt som ledamot av konstitutionsutskottet om konstitutionsutskottets kansli hade fått ta över ett statsråds uppgift att skriva en anständig och behandlingsbar proposition.

Herr talman! Vi har i Sverige haft en gemensam strävan att lösa för vår demokrati viktiga frågor i bred enighet. Det har gällt yttrandefrihetsgrundlagen, och det har gällt andra grundlagar. Jag tycker att det ligger ett stort värde i att vi är överens om demokratins spelregler.

Från socialdemokratisk sida erbjöd vi oss samarbete. Detta budskap framförde jag personligen till statsrådet Birgit Friggebo men också sedermera till Folkpartiets gruppledare här i riksdagen och till andra ledamöter från Folkpartiet i konstitutionsutskottet. Men Folkpartiet valde i detta sammanhang att samarbeta med Ny demokrati i stället för med Socialdemokraterna. Jag bara konstaterar detta.

Jag beklagar att Folkpartiet och regeringen inte har eftersträvat en politisk enighet i denna fråga som rör ett så viktigt område för demokratin, nämligen yttrandefriheten. Åke Gustavsson har faktiskt rätt i att det finns en uppenbar fara för att pengarna kan komma att avgöra yttrandefriheten, dvs. om man skall få tillstånd eller ej.

Att de borgerliga partierna inte var beredda att lyssna på socialdemokratin och inte var beredda att förhandla och bereda frågan på ett, som jag uttrycker det, anständigt sätt för att få fram ett bra

underlag, beror naturligtvis på att de hade träffat en uppgörelse mellan regeringspartierna och Ny demokrati.

Vi säger ofta att vår svenska offentlighetsprincip inte är förhandlingsbar när vi skall förhandla om ett eventuellt svenskt medlemskap i EG. På samma sätt fick Socialdemokraterna i konstitutionsutskottet besked om att uppgörelsen med Ny demokrati inte var förhandlingsbar. Vi skulle anta den eller inte. Därför vill jag också i detta sammanhang säga att propositionen lider av flera allvarliga brister. En reform som har stor betydelse för yttrandefrihetens villkor borde grundas på ett fullgott underlag. Denna proposition innehåller, precis som Elvy Söderström tidigare i debatten har sagt, inga som helst analyser av vad förslagen innebär på viktiga områden.

Sedan vill jag, för att få bort den frågan ur debatten, avvisa varje antydning om att den socialdemokratiska ståndpunkten i konstitutionsutskottet skulle bero på oenighet gentemot socialdemokraterna i kulturutskottet. Vår reservation i konstitutionsutskottets betänkande följer ju de förslag som socialdemokraterna i kulturutskottet har rest i sin reservation, nämligen att propositionen borde återremitteras till regeringen, för att man skall få ett fullgott underlag för en så viktig lag, och att en parlamentarisk utredning borde tillsättas.

Herr talman! Trots det som har hänt i denna kammare tidigare när det gällde utlandssvenskarnas rösträtt, som vi betonade som ett övergrepp på detta tidigare samarbetet, och trots det som jag förmodar att den borgerliga majoriteten med stöd av Ny demokrati är på väg att göra om en stund vid voteringen, hävdar jag fortfarande att det måste vara en demokratisk strävan hos alla politiska partier i vårt land att försöka uppnå en långtgående enighet när det gäller frågor som rör yttrandefrihet och andra former för demokratins spelregler.

Anf. 99 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO
(fp):

Herr talman! Det är ett mycket viktigt beslut ur både ideologisk och principiell synpunkt som riksdagen kommer att fatta senare här i dag, framför allt när det gäller att gå vidare att rasera monopolerna och vidga yttrandefriheten. Det är också viktigt att fatta beslut nu, så att vi snabbt kan få fram detta förslag och så att vi inte kommer att leva i ett laglöst tillstånd, där en del inte respekterar

de lagar som vi har utan själva tar friheten.

Det har varit väldigt mycket diskussion om beredningsarbetet beträffande den lag som riksdagen nu skall fatta beslut om. Låt mig då erinra om att det förslag som nu föreligger är en politisk kompromiss. Utgångspunkten är att en del partier i den här riksdagen egentligen är helt emot att vi får en privat reklamradio, en reklamlokalradio, medan andra mycket entusiastiskt i många år har varit pådrivare för att vi skall få en större frihet i etern. Det säger sig självt att man då diskuterar och försöker få fram så gemensamma ståndpunkter som möjligt.

Dessutom finns det så länge som man över huvud taget behöver reglera detta olika angelägna önskemål, dels naturligtvis att ge underlag för ekonomiskt starka radiobolag som kan tänkas verka under längre tid, dels att få små lokala radiostationer. Det finns olika önskemål beroende på att vi har behov av regler på grund av tekniska hinder, och det finns naturligtvis även önskemål om en total etableringsfrihet.

Det finns skillnader när det gäller öppnandet för frihet och risk för maktkoncentration. Det säger sig självt att detta är sakliga önskemål som samma person och samma parti kan komma att vilja uppnå. Det gör naturligtvis detta komplicerat.

Jag vill återgå till frågan om beredningsarbetet. Partierna i riksdagen har beretts tillfälle att ha synpunkter innan propositionen lades fram. Såvitt jag förstod fanns det inte någon större vilja att komma fram till breda kompromisser, om det var så att vi i dag över huvud taget skulle kunna fatta ett beslut här i riksdagen om större frihet i etern. Därför lade regeringen fram propositionen med den fulla insikten om att det skulle komma till stånd nya förhandlingar här i riksdagen. Så har också skett.

Vi har också informerat om att det har varit kontakter mellan regeringspartierna här i kammaren och Socialdemokraterna. Jag förde själv dessa diskussioner på uppdrag av regeringspartiernas ledamöter i konstitutionsutskottet. Det fanns där en bred vilja till att försöka bli överens med Socialdemokraterna. Eftersom man inte från vår sida utan från socialdemokratisk sida har gått ut till tidningarna och talat om vad delar av dessa samtal rörde, anser jag mig inte förhindrad att tala om detta också från riksdagens talarstol.

För att vi över huvud taget skulle komma till diskussion i denna sakfråga, ställde man krav på ökade bidrag via presstödet till socialdemokratiska tidningar.

Denna förhandlingslinje var regeringspartiernas representanter i KU inte beredda att gå med på. Det sades också vid dessa kontakter att det inte spelade så stor roll vilka regler som fanns i lokalradioförslaget, eftersom det viktiga var att rädda de konkurshotade socialdemokratiska tidningarna. Därför är det väldigt underligt att socialdemokrater här kritiserar förslaget och säger att det är en undermålig produkt när man själv varit beredd att lägga propositionen som underlag för diskussioner i kammaren.

Man säger att det har gjorts så oerhört stora ändringar, att nästan varje paragraf är ändrad. Det beror på att ordet Närradionämnden har bytts ut mot Styrelsen för lokalradiotillstånd. Det är en mängd olika paragrafer. De ändringar som har gjorts vid riksdagsbehandlingen tycker jag är bra. De är inte särskilt omfattande, men de har varit betydelsefulla för en del av de partier som deltagit i diskussionen.

Jag kanske kan erinra om att riksdagens konstitutionsutskott faktiskt höll på långt över ett halvår med ett förslag från den socialdemokratiska regeringen på sin tid som handlade om kabellagen. Utskottet skrev faktiskt om hela lagen, vände upp och ner på allting. Så visst har det förekommit sådant, det har inte varit ovanligt. Men det går inte alls att jämföra med det arbete som har skett beträffande denna lag, där jag bedömer att förändringarna inte är särskilt stora men är bra.

Det är en viss tidning som utnämns till potentat i diskussionen här i dag. Jag tycker att det klingar väldigt falskt att höra att en tidning skall sätta upp innehållsregler för ett medieföretag, att det är politiker och därmed också myndigheter som skall avgöra om man har mediekompetens och har synpunkter på vilket innehåll det skall vara i lokalradion. Det är faktiskt vad Expressen föreslår. Därför finns det naturligtvis ingen som helst anledning att använda Expressen som något slags sanningsvittne i den här diskussionen.

Det har ställts några frågor till mig. Håkan Holmberg frågade om regeringen var beredd att komma med ändrade förslag om det skulle visa sig att vi i etermedierna även i fortsättningen kommer att få olika uttryck för hets mot folkgrupp. Jag vill klart deklarerat att regeringen naturligtvis tar varje

möjlighet i akt för att stävja denna otäcka verksamhet. Samtidigt vet också Håkan Holmberg hur svårt det är att via lagstiftning stänga alla portar, eftersom påhittigheten är ganska stor.

Harriet Colliander frågade om regeringen är beredd att se till att verksamheten kommer i gång snabbt och att frekvenser ställs till förfogande. Det är i första hand den nya myndigheten som har dessa frågor i sin hand. Låt mig då säga att om regeringen får riksdagens skrivelse i morgon före kl. 9.30, utfärdar regeringen samtliga lagar och förordningar som behövs för denna verksamhet. Vi har redan påbörjat arbetet för att bygga upp den nya myndigheten. Det är naturligtvis viktigt att verksamheten kan komma i gång så snart som det över huvud taget är möjligt.

Detta är ett sista bevis på den snabbhet som regeringen över huvud taget arbetat med en fråga sedan regeringsskiftet. När vi kom till regeringsmakten fanns det inte ett enda papper liggande som innebar en förberedelse för vilka regler som skulle tillämpas för att ge fler tillstånd och skapa större etableringsfrihet när det gäller radio i det här landet. Det fanns en utredning om frekvensutrymmen, men det har inte varit den svåraste frågan att hantera, utan det har varit hur tillståndsgivningen skall gå till, vilka kriterier som skall gälla osv. Där fanns som sagt inte en enda sak gjord. Det är nog, tror jag mig kunna säga, ett ovanligt snabbt lagarbete som har möjliggjort att vi nu på mycket bred front under detta år 1993 kommer att få en friare radio i Sverige. Det är självklart att det är den borgerliga regeringens förtjänst.

Anf. 100 HÅKAN HOLMBERG (fp)
replik:

Herr talman! Jag är naturligtvis medveten om att det är utomordentligt svårt att täppa till alla möjligheter för den som ger sig katten på att missbruka närradions möjligheter. De fall som jag relaterade är ganska uppseendeväckande. Det förefaller som att man från dessa rasistiska grupper systematiskt försöker nedlusa Närradionämnden med ansökningar där det hela tiden är samma personer det gäller. Man dyker upp i varandras program, gästspelar och kallar sig för olika saker för att förvilla begreppen. Det är uppenbarligen inte förenligt med lagens anda, det tror jag att vi kan vara överens om.

Jag tar Birgit Friggebos besked om att regeringen är beredd att noga följa detta som ett alldeles

utmärkt besked om att regeringen kommer med ytterligare markeringar om det visar sig nödvändigt, även lagstiftningsvägen.

Anf. 101 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Det fanns inte någon större vilja att uppnå en kompromiss, säger kulturministern, såvitt hon förstår. Det var bra att statsrådet gjorde denna markering, för statsrådet har inte förstått rätt. Det fanns en vilja från vår sida.

Eftersom vi har varit indiskreta här och talat om vad som hänt bakom stängda rum, kan jag berätta att jag personligen suttit öga mot öga med ministrernas statssekreterare och ordentligt försökt gå igenom detta. Hon har i sin tur rapporterat till sin chef, och därefter har jag fått beskedet att man inte kan gå vidare, trots att vi var beredda att diskutera dessa frågor. Bristen på vilja har alltså inte funnits hos oss.

Som Thage G Peterson sade tidigare är det här ett dåligt berett förslag. Vi förutsatte att vi skulle få rimligt med tid på oss, precis som under den socialdemokratiska regeringen då det gällde förberedelse av en proposition om ett nytt avtal med Sveriges Radio och en tredje markkanal. Man jobbade faktiskt under flera månader med det. Här har man jobbat under tre fyra sammanträden och fjorton dagar. Därefter dunkar man papperet på bordet, och det är klart. Det var regeringens vilja till samarbete.

Det klingar falskt att en tidning har synpunkter på innehåll i radion, säger Birgit Friggebo om Expressen. Jag tillåter mig att stå upp för yttrandefriheten och säga att jag låter Expressen ha vilken uppfattning den vill. Det tillhör faktiskt också yttrandefriheten. Jag tycker dessutom att det inte klingar falskt. Jag tycker t.o.m. att Expressen hade rätt i sak. Man kanske har litet större kulturella ambitioner i Expressen än vad Birgit Friggebo har i detta avseende.

Det här är ett sista bevis på regeringens snabbhet att arbeta med dessa frågor, säger Birgit Friggebo. Jag hade hoppats att det var det sista beviset på regeringens arbete över huvud taget, men vi får väl arbeta med den här regeringen ett tag till. Man har varit mycket försiktig med snabbheten. Den här frågan -- det har vi tidigare demonstrerat i debatten -- har tagit en onödigt lång tid. Man har systematiskt ställt oppositionen utanför.

Riksdagen beställde i april i våras -- detta tillhör

också Birgit Friggebos ansvarsområde -- en kulturpolitiskt utredning. Den är ännu inte tillsatt. Är det exempel på regeringens och Birgit Friggebos snabbhet? Vi blev lovade att till årsskiftet få en översyn när det gäller kulturella aspekter i fråga om EG. Den har vi ännu inte sett till. Jag kan fortsätta med uppräknigen. Jag tror att Birgit Friggebo skall sikta litet bättre när hon skall försöka träffa något som handlar om departementets snabbhet.

Anf. 102 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag inskränker mig till att säga att jag förundrar mig över att Åke Gustavsson kan säga att detta förslag är dåligt berett, i synnerhet som konstitutionsutskottets representanter från Åke Gustavssons parti var beredda att använda propositionen som underlag för överläggningar och diskussioner inför en eventuell överenskommelse i denna fråga -- rakt upp och ner.

Anf. 103 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Med instämmande i vad socialdemokraterna i konstitutionsutskottet säger ber jag att få citera följande ur reservationen: "Konstitutionsutskottet konstaterar att propositionen inte uppfyller nu angivna krav. Sålunda saknas en redovisning av erfarenheterna av reklamradiolagstiftning i andra länder. Principresonemang och analyser av konflikter mellan olika mål förekommer sparsamt. De frekvenstekniska frågorna behandlas lättvindigt. Hur kvaliteten på all radiomottagning, dvs. även mottagning av Sveriges Radios program, kommer att påverkas är inte närmare redovisat."

Detta är ett uttryck för att ärendet är dåligt berett. Och som sagt var: det råder inte som här försöker antydast några olika uppfattningar. Socialdemokraterna i riksdagen står bakom den uppfattning som är redovisad i kulturutskottet och i konstitutionsutskottet.

Anf. 104 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag tar socialdemokraternas uppträdande under hela den här perioden som uttryck för ett bedövande ointresse för att så snabbt som det över huvud taget är möjligt söka vidga friheten i etern. Det är ju ingenting nytt.

Jag var med i en tidigare borgerlig regering som genom närradion vidgade yttrandefriheten, vilket

socialdemokraterna var emot. Sedan har det inte hänt någonting. Men vi i den nuvarande borgerliga regeringen grep oss an frågan omedelbart, när vi kom in i regeringskansliet.

Åke Gustavsson tar naturligtvis en poäng när han citerar ur reservationen till konstitutionsutskottets betänkande, en reservation som jag förutsätter att socialdemokraterna står samlade bakom. Men den kraftfulla kritik som man i utskottet har, framför man för att dölja sin besvikelse över att det inte gick att pumpa ut mer pengar till konkursdrabbade socialdemokratiska tidningar. Det var ju det som man var ute efter, medan man var ganska ointresserad av själva lokalradiofrågan.

Förste vice talmannen anmälde att Åke Gustavsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 105 HARRIET COLLIANDER (nyd)
replik:

Herr talman! Jag ställde en fråga till statsrådet Friggebo. Den gällde Telestyrelsen, som gör frekvensplanering och som tar fram fler än de 60 frekvenser som finns uppräknade i propositionen.

Konstitutionsutskottet uttalar att det är nödvändigt att fler än de 60 frekvenserna når fram, också på håll i Sverige som inte räknas upp i propositionen. Jag fick till svar att det är den nya styrelsen för lokalradion som sköter om detta. Det är riktigt att det är styrelsen för lokalradiotillstånd som skall ta sig an ansökningar och bevilja tillstånd. Inom parentes vill jag säga att en god sak med denna lag är att tillståndsgivningen ligger hos en myndighet och granskningen hos en annan.

Men jag tycker inte att jag fick något svar på min fråga, eftersom det inte är styrelsen för lokalradiotillstånd som sköter frekvensplanering och tar fram frekvenserna. Min fråga är om regeringen kommer att ge direktiv till Telestyrelsen, som går ut på att man nu skall göra som konstitutionsutskottet förutsätter, dvs. plocka fram ett stort antal frekvenser.

Anf. 106 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO
(fp):

Herr talman! Våra myndigheter har skyldighet att följa riksdagens beslut. Nu inrättas en särskild myndighet som med kraft skall driva dessa frågor. I den kommande styrelsen skall det också finnas frekvenskunniga personer. Det är alltså denna

myndighet som nu har att se till att det kommer fram tillräckligt med frekvenser.

Anf. 107 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Herr talman! När kulturministern var ledamot av konstitutionsutskottet var hon en varm förespråkare för att det skulle finnas konsekvensanalyser med i regeringsförslagen. Då ställer jag frågan: Var finns konsekvensanalysen i regeringens proposition, som vi nu behandlar? Var finns t.ex. beskrivet konsekvenserna av att varje vitesföreläggande skall kunna överklagas? Vilka blir konsekvenserna för myndigheternas möjligheter att efterleva den kommande lagstiftningen?

Jag vill påstå att det inte finns någon som helst konsekvensbeskrivning. Men jag förstår att regeringen har ställt sig bakom detta för att tillgodose Ny demokratis krav. Ny demokrati framstår alltmer tydligt som de enda segrarna när det gäller detta förslag.

Anf. 108 THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag vill först tillbakavisa statsrådet Birgit Friggebo på en punkt, där Birgit Friggebo inte talar sanning. Från socialdemokratiskt håll har vi självfallet inte talat om räddningsaktioner för socialdemokratiska tidningar. Däremot framförde jag i måndags, när Birgit Friggebo ringde mig hem i bostaden i Nacka, att vi socialdemokrater ville att det skulle tillsättas en utredning om ett presstöds som skulle garantera en verklig mångfald.

Jag sade då att det var angeläget att se till att såväl socialdemokratiska som centerpartistiska och andra tidningar får en chans att överleva i en ny massmediesituation. Jag har inte gjort någon hemlighet av denna uppfattning och det som jag framförde till Birgit Friggebo. Detta har jag talat om för flera tidningar som under resans gång också har återgett att detta har varit ett socialdemokratiskt krav.

När Birgit Friggebo inte ville tillmötesgå oss på den här punkten tog vi senare upp frågan i en motion som nu skall behandlas i konstitutionsutskottet, en motion om en parlamentarisk utredning. Därför tycker jag att det är litet svagt av ett statsråd att i partipolitiskt nit så att säga förvränga denna sakråga.

Vi ville ha en breddning som ett underlag för en diskussion. Därmed ansåg jag och

socialdemokraterna i konstitutionsutskottet att vi mycket väl kunde diskutera med Folkpartiet i den här frågan. Men här var Birgit Friggebos kärlek till Ny demokrati större än viljan att möta oss i en sådan diskussion. Av senare samtal har jag förstått att Birgit Friggebo har behandlat Socialdemokraterna som vilket annat tvåprocentsparti som helst.

Jag tolkar detta, Birgit Friggebo, som ett bedövande ointresse från kulturministern att diskutera mångfald i medierna. Jag tycker att det är svagt att ett statsråd i riksdagens talarstol måste använda uppenbara lögnen för att komma åt en politisk motståndare. Min ambition när det gäller både den här frågan och presstödet har hela tiden varit att få till stånd en ordning så, att tidningarna -- oavsett om de representerar Centerpartiet, kds, Folkpartiet eller Socialdemokraterna -- får chans att överleva i en demokrati.

Vi kan inte acceptera en situation där TV och radio tar över alltmer. Birgit Friggebo, det ligger ett egenvärde i att det finns tidningar som kan starta diskussioner och hålla debatten i gång. Då finns det också ett demokratiskt skäl till att vi skall slå vakt om våra tidningar. Det var den enda ambition som jag hade under mitt samtal med Birgit Friggebo denna måndagskväll, som hon för övrigt tog initiativet till.

Anf. 109 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Thage G Peterson säger nu att det var mångfalden i media som var det viktiga. I dag kommer Socialdemokraterna att rösta emot ett förslag om att öka mångfalden i etermedierna.

Jag har också sett att Thage G Peterson i tidningar och vid kontakter med journalister har sagt att man ville diskutera mångfalden, framför allt när det gäller pressen, i samband med de diskussioner som fördes beträffande lokalradion.

Jag kan inse att det egentligen är litet känsligt att i kammaren ta upp och penetrera bakåt vad som har sagts vid olika förhandlingsomgångar. Men jag känner mig tvingad att göra det, inte minst mot bakgrund av Thage G Petersons första anförande, för det blir ju litet svårbegripligt varför de diskussioner som förts inte har lett fram till att också Socialdemokraterna "är med på vagnen". Av tradition försöker vi ju uppnå så stor och bred enighet som möjligt i yttrandefrihetsfrågor.

Därför var det nödvändigt att visa på vad det var för villkor som Socialdemokraterna hade för att ställa upp till en diskussion. Då är det faktiskt på det sättet att Thage G Peterson till mig har framfört att han vill att utvecklingsstödet inom presstödet skulle ökas kraftigt, för att kunna rädda arbetarrörelsens konkurshotade tidningar.

Vi kommer naturligtvis inte längre i den diskussionen, eftersom ingen annan har varit med vid detta tillfälle. Jag beklagar djupt att inte diskussionerna kunde ha förts vidare i en bredare krets, t.ex. inom konstitutionsutskottet, men Socialdemokraternas representant förhindrade detta genom att ställa villkor för att diskussioner över huvud taget skulle föras om lokalradion.

Anf. 110 THAGE G PETERSON(s):

Herr talman! Kulturminister Birgit Friggebo har egentligen nu sagt vad det hela gäller. Hon har inget intresse av mångfald i pressen. Hon har inget intresse att rädda mångfalden.

Jag har ett starkt intresse av att rädda moderata, folkpartistiska, centerpartistiska och vänsterpartistiska tidningar, kds-tidningar och socialdemokratiska tidningar, därför att de är så viktiga i en demokrati. Jag har t.o.m. sagt någon gång under senare tid, när vi har diskuterat pressituationen, att om det så vore den enda kronan vi hade i en budget, så menar jag att den kronan skulle gå till pressen för att förverkliga det fria ordet.

En period, när jag arbetade i statsrådsberedningen, lade jag ner ett mycket stort arbete bakom kulisserna för att hjälpa till att rädda Svenska Dagbladet, som var i bekymmersam kris på 70-talet. Och jag vore beredd i dag att rädda tidningar av annan färg än socialdemokratisk, därför att jag är rädd om demokratin.

Därför tycker jag att det är lumpet av kulturministern att i den här debatten ensidigt tala om att vårt krav om en utredning för verklig mångfald i media bara går ut på att rädda konkursfärdiga socialdemokratiska tidningar. Det var på den punkten jag protesterade.

Jag förstår nu att Birgit Friggebo är litet på reträtt när det gäller den beskyllningen, och det tyder jag ändå som ett friskhetstecken.

Anf. 111 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBE (fp):

Herr talman! Jag är inte på någon reträtt, och jag tycker att Thage G Petersons inlägg nu senast bekräftar det som jag tidigare har sagt, nämligen att Socialdemokraterna faktiskt inte är särskilt intresserade av den reklamfinansierade lokalradion, utan att det är någonting annat de syftar till.

Vi har ett gemensamt intresse av en stor och vidgad yttrandefrihet i Sverige, men jag tycker att Socialdemokratins agerande under en längre tid har visat att däri ingår inte en privat, reklamfinansierad lokalradio.

Anf. 112 THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Vi diskuterar nu mediafrågor, och jag tycker att kulturminister Birgit Friggebo blev väldigt naken i sitt inlägg. Det får mig faktiskt att beklaga att det inte var kulturfrågorna och pressfrågorna som statsrådet lämnade utan att det blev jämställdhetsfrågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 11 §.)